

Nr 54

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.; given Stockholms slott den 8 mars 1968.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att

- 1) antaga härvid fogade förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning,
- 2) bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att särskilda bestämmelser om undantag från riksbankslagens föreskrifter beträffande riksbankens sedelutgivningsrätt skall gälla även för tiden den 1 juli 1968—den 30 juni 1969. Därvid föreslås, att maximibeloppet för sedelutgivningsrätten höjs från 10,5 till 12 miljarder kr.

Vidare föreslås att riksbanken under samma tid får fortsatt befrielse från skyldigheten att vid anfordran inlösa bankens sedlar med guld.

Förslag
till
Lag
med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning

Härigenom förordnas, att under tiden den 1 juli 1968—den 30 juni 1969 följande särskilda bestämmelser skall gälla i stället för bestämmelserna i 9 § och 11 § första stycket lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank¹.

1 §.

Riksbanken får utge sedlar till ett belopp av högst tolv miljarder kronor.

2 §.

Under tid då riksdagen ej håller session äger Konungen på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret medge riksbanken att utge sedlar till ett belopp av ytterligare högst sjuhundra miljoner kronor, om det är nödvändigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter. Blir sådant medgivande icke godkänt av riksdagen inom tjugo dagar från början av nästa session, upphör medgivandet att gälla vid utgången av nämnda tid.

3 §.

Som riksbankens metalliska kassa räknas allt guldmynt och omyntat guld som tillhör riksbanken.

¹ Senaste lag i ämnet se 1967:155.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 8 mars 1968.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, GUSTAFSSON, GELJER, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.*, och anför.

Riksbankens rätt att ge ut sedlar grundas på 72 § regeringsformen. Enligt detta lagrum har riksbanken även skyldighet att vid anfordran lösa in utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, om inte Kungl. Maj:t och riksdagen i viss ordning medger undantag. Närmare föreskrifter om sedelutgivningen finns i 9—11 §§ lagen den 30 juni 1934 (nr 437) för Sveriges riksbank (riksbankslagen), som innehåller regler om sedeltak, sedeltäckning och riksbankens metalliska kassa. Riksbankslagens bestämmelser i dessa hänseenden har emellertid inte ägt tillämpning sedan år 1940. En redogörelse för författningar i dessa ämnen, utfärdade år 1939 och senare, har lämnats i prop. 1966: 44 s. 4. Enligt lagen den 12 maj 1967 (nr 155) med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning gäller under tiden den 1 juli 1967—den 30 juni 1968 i stället för 9 § och 11 § första stycket riksbankslagen särskilda bestämmelser. Riksbanken får enligt dessa ge ut sedlar till ett maximibelopp av 10,5 miljarder kr. Därutöver får Kungl. Maj:t under tid när riksdagen inte håller session på framställning av riksbanksfullmäktige och efter hörande av fullmäktige i riksgäldskontoret medge riksbanken att ge ut sedlar till ett belopp av ytterligare högst 700 milj. kr., om det är nödvändigt med hänsyn till utomordentliga omständigheter. Medgivandet upphör att gälla om riksdagen inte godkänner det inom 20 dagar från början av nästa riksdagssession. Som riksbankens metalliska kassa räknas allt guldmynt och omyntat guld som tillhör riksbanken.

Genom kungörelsen den 12 maj 1967 (nr 156) om befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens medgivande befriat riksbanken från denna skyldighet för tiden t. o. m. den

30 juni 1968. Banken har dock rätt att dessförinnan återuppta inlösningen av bankens sedlar om förhållandena ger anledning till detta.

Angående utredningar om riksbankens sedelutgivningsrätt samt bankoutskottets utlåtanden med anledning av den provisoriska lagstiftningen hänvisas till prop. 1965: 72 s. 6. Vidare kan nämnas att bankoutskottet behandlat frågan om den provisoriska lagstiftningen senast i BaU 1967: 28.

I skrivelse den 11 januari 1968 har *fullmäktige i riksbanken* hemställt att gällande lagstiftning med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivningsrätt ges förlängd giltighet till utgången av juni 1969 och att maximibeloppet för sedelutgivningsrätten i samband därmed höjs till 12 miljarder kr. Härjämte har fullmäktige begärt att riksbanken för tiden den 1 juli 1968—den 30 juni 1969 fritas från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återuppta inlösningen av bankens sedlar om förhållandena ger anledning till detta.

I skrivelsen har fullmäktige vidare anfört.

Vid utgången av år 1967 utgjorde beloppet utelöpande sedlar 9 965 milj. kr. Det högsta beloppet under året redovisades emellertid den 22 december och uppgick till 10 283 milj. kr. När sedelomloppet var som störst under året förelåg sålunda en marginal för ytterligare sedelutgivning om 217 milj. kr., motsvarande omkring 2,1 % av den då utelöpande sedelmängden. Om beloppet utelöpande sedlar vid de skilda rapportdagarna under år 1967 jämförs med motsvarande siffror för föregående år, finner man att förändringarna i sedelomloppets omfattning varierat mellan en ökning av 4,0 %, som förelåg den 31 maj, och en höjning av 10,6 %, som registrerades den 23 mars. Då sedelmängden den 22 december nådde sin största omfattning var ökningen 7,2 %. Om sedelomloppet under år 1968 skulle procentuellt öka lika mycket som under år 1967, skulle det utelöpande beloppet sedlar den 23 december 1968 komma att ligga vid drygt 11 miljarder kr. Det synes emellertid önskvärt att sedeltaket höjs inte obetydligt härutöver. För det första är sålunda att märka att då sedelomloppet föregående år nådde sin högsta omfattning, marginalen utnyttjad sedelutgivningsrätt var så smal, att den av tillfälliga omständigheter lätt skulle ha kunnat helt förbrukas. Vidare måste inom sedeltaket finnas utrymme också för sådana öknings- i sedelomloppet, som kan föranledas av ändrade betalnings- och kassahållningsvanor. Härför har tidigare en marginal om 300 milj. kr. bedömts som lämplig. Det är emellertid uppenbart, att denna marginal måste vid sedelomloppets nuvarande omfattning vara väsentligt vidare än tidigare. Av dessa skäl torde maximibeloppet för riksbankens sedelutgivningsrätt för nästa budgetår böra höjas med förslagsvis 1,5 miljard kr. till 12 miljarder kr.

Över framställningen har efter remiss yttrande avgetts av *fullmäktige i riksgäldskontoret*, som inte haft något att erinra mot bifall till riksbanksfullmäktiges förslag.

Departementschefen. I fråga om riksbankens rätt att ge ut sedlar gäller f. n. — i stället för riksbankslagens motsvarande bestämmelser — föreskrifterna i lagen den 12 maj 1967 med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning. Dessa bestämmelser innebär bl. a., att riksbanken får ge ut sedlar till ett belopp av högst 10,5 miljarder kr. 1967 års lag, som gäller till utgången av juni 1968, har liksom den föregående lagstiftningen på området tillkommit som ett provisorium.

Riksbanksfullmäktige har hemställt om förlängning av den provisoriska lagstiftningen under ytterligare ett år. Riksgäldsfullmäktige har inte haft något att erinra mot detta. Även jag biträder förslaget.

Samtidigt har riksbanksfullmäktige föreslagit en höjning av maximibeloppet för sedelutgivningen från nuvarande 10,5 miljarder kr. till 12 miljarder kr.

Riksbanksfullmäktige anser höjningen nödvändig för att riksbanken skall kunna möta en procentuellt sett lika stor ökning av den utelöpande sedelmängden som år 1967 och dessutom erhålla en tillräcklig marginal för andra ökningarna av sedelbehovet. Jag har ingen erinran mot förslaget och förordar att bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning under tiden den 1 juli 1968—den 30 juni 1969 meddelas genom särskild lag i överensstämmelse med 1967 års lag i ämnet men med den jämkningen att maximibeloppet för sedelutgivningen höjs till 12 miljarder kr.

Vad slutligen angår riksbankens skyldighet att vid anfordran lösa in utgivna sedlar med guld efter deras lydelse biträder jag riksbanksfullmäktiges förslag om befrielse från denna skyldighet för tiden den 1 juli 1968—den 30 juni 1969. Banken bör dock liksom nu ha rätt att åter uppta inlösningen av bankens sedlar före utgången av denna tid, om förhållandena skulle ge anledning till detta.

I enlighet med det anförda har inom finansdepartementet upprättats förslag till *lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

- 1) antaga nyssnämnda lagförslag;
- 2) medge, att riksbanken för tiden den 1 juli 1968—den 30 juni 1969 fritas från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att före utgången av denna tid återuppta inlösningen av bankens sedlar om förhållandena ger anledning till detta.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten